

20416/2020/B

BOUWKUNDIGE INSPECTIE **MONUMENTENWACHT**

Begijnhof (Kerkstraat 10)

Kerkstraat 10
3290 DIEST

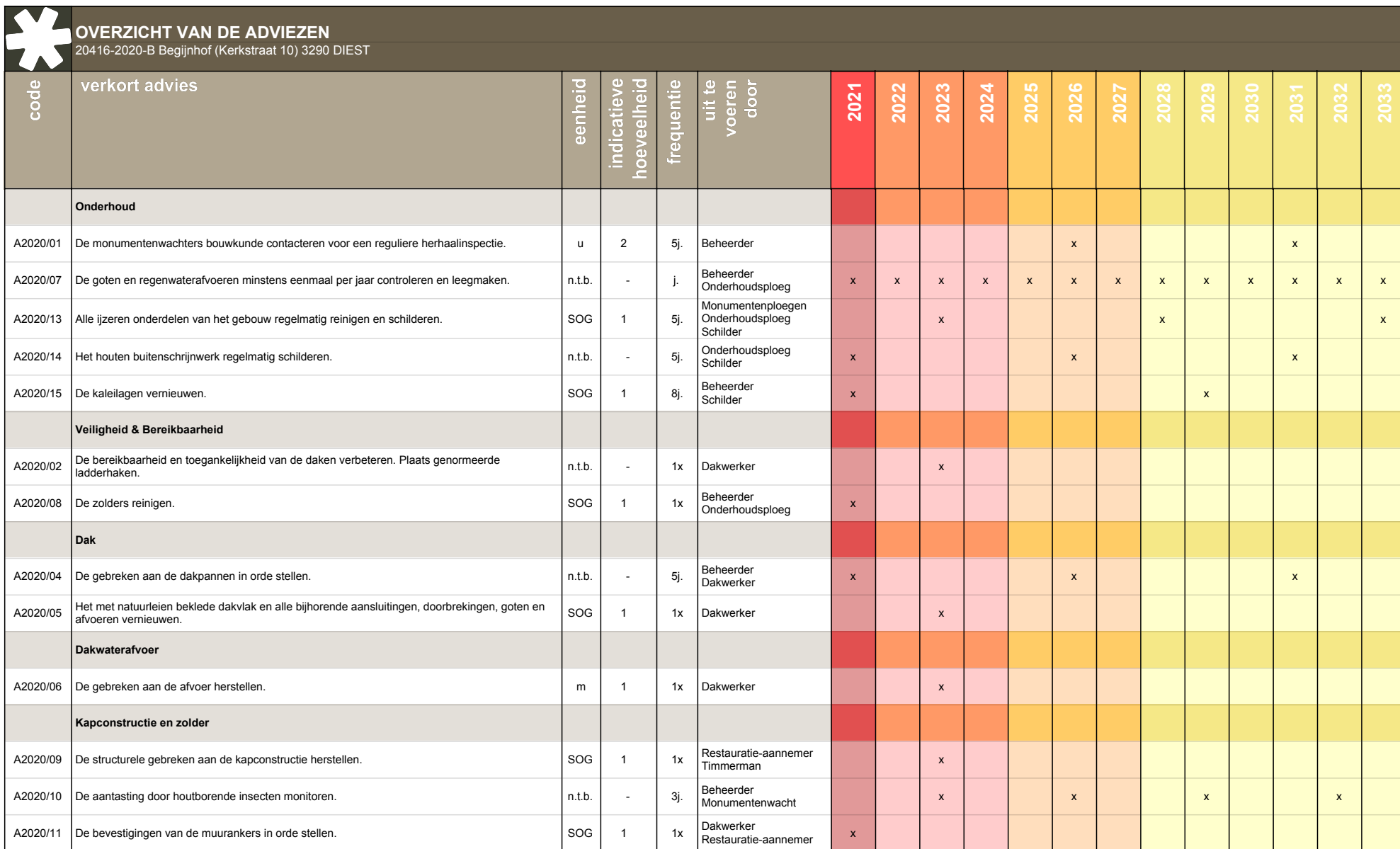
**VLAAMS-
BRABANT**

MONUMENTENWACHT

Provincie Vlaams-Brabant | dienst erfgoed

Provincieplein 1 - 3010 Leuven | 016- 31 97 50 | monumentenwacht@vlaamsbrabant.be

www.vlaamsbrabant.be/monumentenwacht

INHOUDSTAFEL

ADMINISTRATIE & OPMERKINGEN	3
CONDITIE	4
GEHELE OBJECT	4
DAK	4
DAKWATERAFVOER	4
KAPCONSTRUCTIE EN ZOLDER	5
DRAAGSTRUCTUUR EN OVERSPANNING	5
SCHRIJNWERK EN BEGLAZING	5
AFWERKING EN INRICHTING	5
SITE EN OMGEVING	5
ADVIEZENRAPPORT	6
ONDERHOUD	6
VEILIGHEID & BEREIKBAARHEID	10
DAK	11
DAKWATERAFVOER	13
KAPCONSTRUCTIE EN ZOLDER	14
DRAAGSTRUCTUUR EN OVERSPANNING	16
AFWERKING EN INRICHTING	17
SITE EN OMGEVING	18
BIJLAGEN	19

ADMINISTRATIE & OPMERKINGEN

object	Begijnhof (Kerkstraat 10)
bescherming statuut	Monument 25/03/1938 Cultuurhistorisch landschap 20/02/1939
ID inventaris OE	21558
huidige functie	Bewoning (eventueel met nering)
abonnee	OCMW Diest Hasseltsestraat 30 3290 DIEST
inspectiedata	06/10/2020
monumentenwachter	Willy ROEST Ralph SOMMERFELD
contact	016 31 97 54 willy.roest@vlaamsbrabant.be
totaal aantal manuren	3
uitgevoerde werken	Tijdens de inspectie werd de afvoer langs de straatzijde ontstopt.
gebruikte materialen	Geen
vorige inspecties	2014 2011 2005 2002 1993
opmerkingen	Als eigenaar of beheerder van een beschermd monument staat u in voor een goede instandhouding ervan. U kan hiervoor beroep doen op de erfgoedpremie. De meeste ingrepen vereisen een stedenbouwkundige vergunning en een goedkeuring (schriftelijke vergunning) van het Agentschap Onroerend Erfgoed. Zo zijn er voor beschermde gebouwen bijvoorbeeld heel wat werkzaamheden aan interieurs vergunningsplichtig. Meer informatie vindt u op www.onroenderfgoed.be Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant -VAC - Dirk Boutsgebouw - Diestsevest,6, bus 94 - 3000 Leuven T 016 66 59 00 - vlaamsbrabant@onroenderfgoed.be .

Nazorg

Tot een jaar na inspectie zijn er 2 uren nazorg inbegrepen. Onder nazorg verstaan we bijkomende inlichtingen of verduidelijkingen over de laatste inspectie of inhoud van het rapport. Op vraag van de eigenaar- beheerder maken monumentenwachters graag een afspraak ter plaatse of op een (werf) overleg om het rapport of de belangrijkste problemen te verduidelijken, om vragen te beantwoorden of kleine ingrepen te demonstreren.

Monumentenwacht stelt de overzichtstabel uit het inspectierapport op vraag van de abonnee ook ter beschikking in een spreadsheet-formaat. Aangezien de gegevens in deze versie bewerkt kunnen worden, geeft Monumentenwacht geen enkele garantie op de correctheid van deze spreadsheet-versie. De tabel die is opgenomen in de pdf-versie van het door Monumentenwacht opgestelde inspectierapport, geldt als enige officiële versie van de overzichtstabel.

CONDITIE

De conditie van het erfgoed wordt voor het hele gebouw en per rubriek weergegeven op een 6-delige schaal, en dit voor 3 aandachtspunten:

bouwfysische toestand	<i>uitstekend - goed - redelijk - matig - slecht - zeer slecht</i> Dit is de conclusie van de huidige bewaringstoestand van alle geïnspecteerde onderdelen per rubriek. Het is een globale inschatting van de materiële staat van het erfgoed op het moment van de inspectie.
onderhoud	<i>uitstekend - goed - redelijk - matig - slecht - zeer slecht</i> Deze waarde is een inschatting van het uitgevoerde onderhoud en de manier waarop onderhoud, problemen en risico's worden opgevolgd. Worden daken en goten regelmatig schoongemaakt? Wordt snel ingegrepen als er een probleem is? Is er iemand verantwoordelijk voor het beheer die er regelmatig (vb. wekelijks) passeert en oog heeft voor problemen?
risico op gevolgschade	<i>geen- weinig - redelijk - aanzienlijk - verhoogd - acuut</i> Deze schaal geeft aan in welke mate er gevaar bestaat voor een versnelde materiële verwerking of verlies van erfgoedwaarde als de beheerder niet tijdig ingrijpt. Het kan gaan om allerlei mogelijke risico's, zoals ogenschijnlijk kleine problemen die voor ernstige gevolgschade kunnen zorgen, een verkeerd gebruik of beheer, verhoogd risico op calamiteiten, slechte klimatologische omstandigheden voor zeldzame onderdelen met een hoge historische waarde.

GEHELE OBJECT

bouwfysische toestand		goed
onderhoud		matig
risico op gevolgschade		redelijk

toelichting Structureel is het gebouw in goede staat.

DAK

bouwfysische toestand		redelijk
onderhoud		matig
risico op gevolgschade		redelijk

toelichting Bij de pannen daken zijn er een aantal gebroken pannen. De natuurleien worden bros, de leihaken zijn verzwakt en enkele leien schuiven uit.

DAKWATERAFVOER

bouwfysische toestand		goed
onderhoud		redelijk
risico op gevolgschade		redelijk

toelichting Een afvoer is beschadigd. Voor het overige zijn buiten een lichte vervuiling de afvoerbuizen en goten goed.

KAPCONSTRUCTIE EN ZOLDER

bouwfysische toestand		redelijk
onderhoud		redelijk
risico op gevolgschade		redelijk

toelichting Een gording is gebroken en een aantal verankeringen van muurankers komen deels los.

DRAAGSTRUCTUUR EN OVERSPANNING

bouwfysische toestand		goed
onderhoud		redelijk
risico op gevolgschade		redelijk

toelichting Ter hoogte van de vloer in de hal zijn er een aantal opgaande structuren aangetast door grote klopkever.

SCHRIJNWERK EN BEGLAZING

bouwfysische toestand		goed
onderhoud		slecht
risico op gevolgschade		aanzienlijk

toelichting De beschermende verflagen zijn grotendeels verdwenen.

AFWERKING EN INRICHTING

bouwfysische toestand		goed
onderhoud		matig
risico op gevolgschade		weinig

toelichting De afwerking is beschadigd en vertoont gebruiksschade.

SITE EN OMGEVING

bouwfysische toestand		matig
onderhoud		matig
risico op gevolgschade		redelijk

toelichting Bij de tuinmuur zijn er verweerde bakstenen ontbreekt er voegwerk en is her en der is de afdekking beschadigd.

ADVIEZENRAPPORT

ONDERHOUD

A2020/01 De monumentenwachters bouwkunde contacteren voor een reguliere herhaalinspectie.

Gehele object

toelichting advies We raden aan om drie- à vijfjaarlijks een herhaalinspectie van uw object te laten uitvoeren. Op deze manier kunnen kleine gebreken tijdigesignaleerd en opgelost worden, zodat grote restauratiekosten worden vermeden.

Monumentenwacht controleert onder andere de toestand van:

- de daken, goten en regenwaterafvoeren;
- de dakgebintes;
- het opgaand muurwerk en draagstructuren;
- het buitenschrijnwerk en afwerkklagen.

Indien mogelijk worden kleine gebreken hersteld tijdens de inspectie.

indicatieve hoeveelheid 3 u
prioriteit 3-6 jaar
frequentie Vijfjaarlijks
uit te voeren door Beheerder

A2020/07 De goten en regenwaterafvoeren minstens eenmaal per jaar controleren en leegmaken.

Dakwaterafvoer | goten | afvoer

toestand De hanggoten zijn licht vervuild.

toelichting advies Afhankelijk van de omringende begroeiing worden goten best een- of tweemaal per jaar schoongemaakt.

Volgende indicaties vragen om meer reiniging:

- duivenoverlast;
- boomrijke omgeving;
- slecht afschot;

Lage goten lopen een grotere kans op vervuiling en moeten minstens eenmaal per jaar gereinigd worden. Bij hogere goten die minder risico op vervuiling lopen, kan een tweejaarlijkse reiniging volstaan. De onderhoudskost zal hierbij beïnvloed worden door de hoogte, bereikbaarheid en graad van vervuiling.

Meer informatie vind je in bijgevoegde onderhoudsfiche.

bijlage [Dakwaterafvoer reinigen \(2019 - OF 2.1\).pdf](#)
indicatieve hoeveelheid Nader te bepalen
prioriteit Voor de winter
frequentie Jaarlijks
uit te voeren door Beheerder | Onderhoudsploeg

A2020/13 Alle ijzeren onderdelen van het gebouw regelmatig reinigen en schilderen.

Draagstructuur en overspanning | muuranker | smeedijzer

toestand **Het betreft:**

- muurankers.

toelichting advies Wanneer ijzerwerk goed geschilderd is en er geen roestplekken of onregelmatigheden zichtbaar zijn, wordt toch het best om de 3 tot 5 jaar -afhankelijk van de oriëntatie- een nieuwe verflaag aangebracht.

Meer informatie vind je in bijgevoegde onderhoudsfiche.

bijlage [ijzeren buitenelementen onderhouden \(2020 - OF 0.5\).pdf](#)

indicatieve hoeveelheid 1 SOG

prioriteit 1-3 jaar

frequentie Vijfjaarlijks

uit te voeren door Onderhoudsploeg | Schilder

verroeste ankers op kopgevel.

A2020/14 Het houten buitenschrijnwerk regelmatig schilderen.

Schrijnwerk en beglazing | buitenschrijnwerk | hout | verf

toestand De verflagen verschrompelen en bladderen af. Het blanke hout is zo niet meer afdoende beschermd tegen verwerking.

Het betreft:

- ramen;
- deuren;
- dakkapellen.

toelichting advies Het onderhoudsschilderwerk kan beperkt worden door tijdig kleine gebreken bij te werken, een nieuwe afwerklaag aan te brengen en het schrijnwerk regelmatig te reinigen. Stof, vuil en algen werken immers hygroscopisch, waardoor de kans op inrottingen toeneemt.

Meer informatie vind je in bijgevoegde onderhoudsfiches.

bijlage [Houten buitenschrijnwerk herstellen \(2016 - OF 5.2\).pdf](#)
[Houten buitenschrijnwerk schilderen \(2016 - OF 5.3\).pdf](#)
[Onderhoud aan houten buitenschrijnwerk \(2016 - OF 5.1\).pdf](#)

indicatieve hoeveelheid Nader te bepalen
prioriteit Binnen het jaar
frequentie Vijfjaarlijks
uit te voeren door Onderhoudsploeg | Schilder

ontbrekende verflagen

schraal wordende verflagen

A2020/15 De kaleilagen vernieuwen.

Afwerking en inrichting | buitenmuur | wandafwerking | kalk

toestand De kaleilaag van de gevel langs de tuin is verweerd waardoor het muurwerk onvoldoende beschermd is tegen weersinvloeden. De verschillende lagen kalei die in het verleden over elkaar aangebracht werden, vormen een kaleipleister die het gebouw degelijk beschermt tegen neerslag. Als de huidige laag verweert, zullen op termijn ook de onderliggende lagen verweren en afvallen. Wanneer het muurwerk bloot komen te liggen, is het meer onderhevig aan vocht.

De mogelijke gevolgen zijn:

- vochtdoorslag naar het interieur;
- vorstschade aan baksteen en voegwerk;
- degradatie van het muurwerk in het algemeen.

toelichting advies Gebruik een kalei op basis van zuivere kalk. Om kalei te maken dient u het enkel met water te mengen. In de handel zijn ook kaleiproducten verkrijgbaar waarbij allerlei additieven aan de kalk toegevoegd zijn. Vaak gaat het om producten die voornamelijk bedoeld zijn voor esthetische doeleinden. Ze zijn niet altijd geschikt voor het gebruik bij historische gebouwen. Let er steeds op dat het product voldoende dampopen is en geen cement toegevoegd werd aan het mengsel. Ook de toevoeging van zand is overbodig bij historische gebouwen. Het is voldoende om enkel de loszittende delen van de huidige kalei te verwijderen vooraleer een nieuwe laag aan te brengen.

indicatieve hoeveelheid 1 SOG

prioriteit Binnen het jaar

frequentie Achtjaarlijks

uit te voeren door Beheerder | Schilder

schrake kaleilagen op achtergevel

VEILIGHEID & BEREIKBAARHEID

A2020/02 De bereikbaarheid en toegankelijkheid van de daken verbeteren. Plaats genormeerde ladderhaken.

Dak | veiligheid | toegankelijkheid en bereikbaarheid

toestand	De daken zijn niet voorzien van genormeerde ladderhaken. Hierdoor zijn de dakvlakken en goten niet veilig bereikbaar voor controle en/of herstellingen.
toelichting advies	<u>Voer volgende werken uit:</u> - men plaatst deze ladderhaken best tijdens het vernieuwen van het met leien beklede dak. Indien bovenstaand actie uitgevoerd wordt, kan monumentenwacht tijdens de reguliere inspecties noodherstellingen uitvoeren. Monumentenwacht kan gratis een toegankelijkheidsplan opstellen. Meer informatie vind je in bijgevoegde fiches.
bijlage	Daken en goten toegankelijk maken voor onderhoud (2018 - OF 0.2).pdf Veiligheidssystemen voor hellende daken (2019 - IF 0.4).pdf
indicatieve hoeveelheid	Nader te bepalen
prioriteit	1-3 jaar
frequentie	Eenmalig
uit te voeren door	Dakwerker

A2020/08 De zolders reinigen.

Kapconstructie en zolder | vuil en hygiëne

toestand	De zolder is vervuild met resten van bouw materiaal en stof. Vuil en stof zijn hygroscopisch (trekken vocht aan) en vormen zo een goede voedingsbodem voor allerlei biologische aantasters (zwammen, schimmels, houtborende insecten).
toelichting advies	<u>Voer volgende werken uit:</u> - alle afval verwijderen;
indicatieve hoeveelheid	1 SOG
prioriteit	Binnen het jaar
frequentie	Eenmalig
uit te voeren door	Beheerder Onderhoudsploeg

DAK

A2020/04 De gebreken aan de dakpannen in orde stellen.

Dak | dakbedekking | pannen

toestand **Bij pannendaken werden volgende gebreken vastgesteld :**

- ter hoogte van de goot is er een tegelpan gebroken: (blauw)
- in het dakvlak van de aanbouw is er een pan gebroken; (groen)
- het dak van de achterbouw is licht bemost. (rood)

De lekken die zo ontstaan, veroorzaken inrottingen aan de kapconstructie.

toelichting advies **Voer volgende werken uit:**

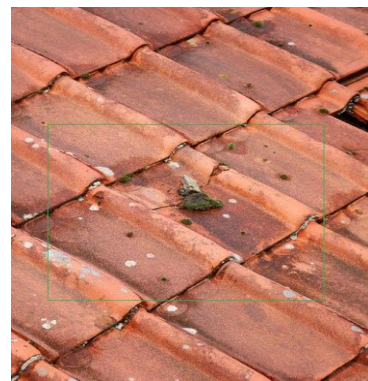
- de verweerde en gebroken pannen vervangen;
- begroeiing van sponsmossen verwijderen. Dit kan eenvoudig uitgevoerd worden met natuurlijke ontmossingsproducten.

De kwaliteit van een pan kan nagegaan worden door er met een hard voorwerp op te 'tikken'. Een doffe klank geeft aan dat de pan niet meer bruikbaar is.

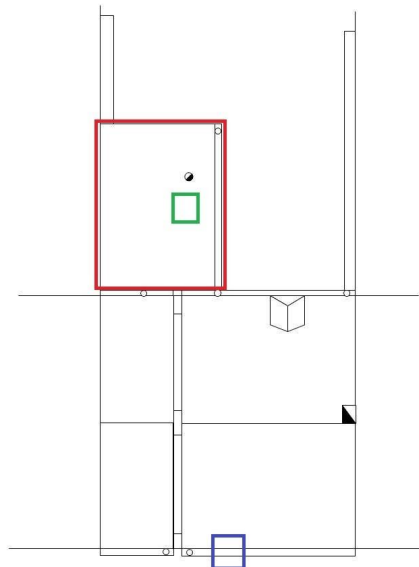
indicatieve hoeveelheid Nader te bepalen
prioriteit Dringend
frequentie Vijfjaarlijks
uit te voeren door Beheerder | Dakwerker

gebroken pan ter hoogte van de goot

gebroken pan dakvlak aanbouw

A2020/05 Het met natuurleien beklede dakvlak en alle bijhorende aansluitingen, doorbrekingen, goten en afvoeren vernieuwen.

Dak | dakbedekking | aansluitingen | goten | afvoer | dakkapel | lood | natuurleien | zink

toestand **De volgende gebreken werden vastgesteld:** (rood)

- de koperen leihaken verzwakken en komen open te staan;
- de leien worden bros;
- een aantal leien zijn gebroken en schuiven uit;
- de aanstrijkingen van de nokken zijn gebarsten komen los en zijn lokaal uitgevallen;
- de cementering over de ingevlochten slabben en op de kopgevel is gebarsten.

toelichting advies **Let op volgende zaken:**

- maak gebruik van natuurleien geplaatst in rvs leihaken;
- herstel/vernieuw de onderliggende bebording en kapconstructie waar nodig;
- voer de dakaansluitingen en doorbrekingen uit volgens de regels van de kunst;
- verbeter de bereikbaarheid en toegankelijkheid (zie advies A2020/02).

indicatieve hoeveelheid 1 SOG
prioriteit 1-3 jaar
frequentie Eenmalig
uit te voeren door Dakwerker

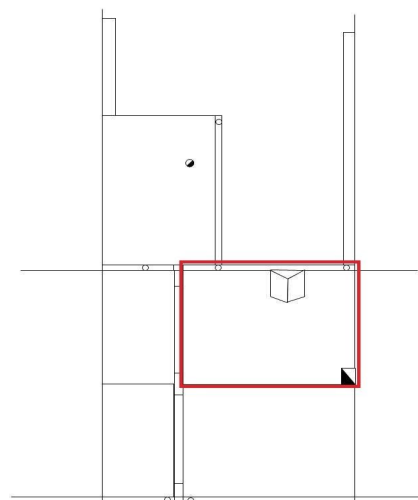
bros wordende en uitgeschoven leien

beschadigde aanstrijking op het bovendakse metselwerk

uitgevallen aanstrijking nok

DAKWATERAFVOER

A2020/06 De gebreken aan de afvoer herstellen.

Dakwaterafvoer | goten

toestand **Volgende gebreken werden vastgesteld:**

- het laagste deel van de afvoer vertoont een deuk en de lasnaad van de laagste elleboog is gescheurd. (rood)

toelichting advies **Voer volgende werken uit:**

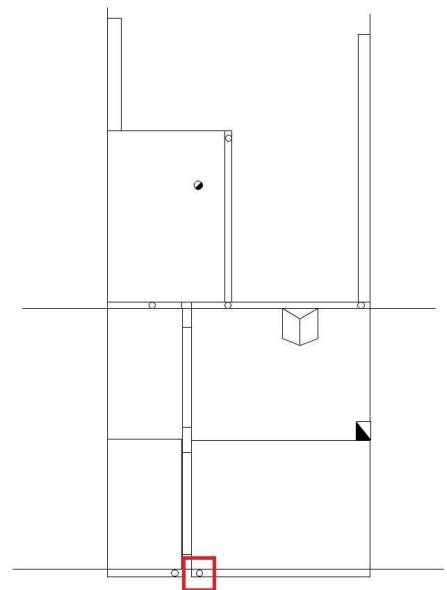
- vervang het laagste deel van de afvoer.

Meer informatie vind je in bijgevoegde onderhoudsfiche.

bijlage	metalen goten herstellen (2020 - OF 2.2).pdf
indicatieve hoeveelheid	1 m
prioriteit	1-3 jaar
frequentie	Eenmalig
uit te voeren door	Dakwerker

beschadigde afvoer

KAPCONSTRUCTIE EN ZOLDER

A2020/09 De structurele gebreken aan de kapconstructie herstellen.

Kapconstructie en zolder | kapconstructie | hout

toestand De houten kapconstructie is op enkele plaatsen verzwakt.

volgende gebreken werden vastgesteld:

- de gording vertoont een breuk; (rood)
- de oplegging van de nok vertoont oude vochtsporen en is licht ingerot. (blauw)

toelichting advies Bij structurele schade wordt best enkel het verzwakte hout verwijderd, en wordt het gezonde, originele hout maximaal bewaard. De verstevigingen kunnen bestaan uit het inzetten van nieuwe houten stukken (in dezelfde houtsoort) of het gebruik van polymeerchemische verstevigingen, waarbij de eerstgenoemde methode de voorkeur verdient. Laat u bij deze ingrepen bijstaan door een gespecialiseerd stabiliteitsingenieur.

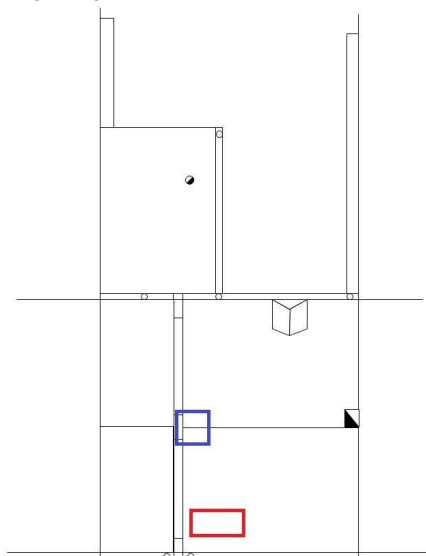
indicatieve hoeveelheid 1 SOG
prioriteit 1-3 jaar
frequentie Eenmalig
uit te voeren door Restauratie-aannemer | Timmerman

gebroken gording

oud vocht ter plaatse van oplegging nokbalk

A2020/10 De aantasting door houtborende insecten monitoren.

Kapconstructie en zolder | kapconstructie | loofhout

toestand	De kapconstructie is licht aangetast door kleine klopkever. Er zijn geen aanwijzingen dat de aantastingen nog actief zijn.
toelichting advies	Meer informatie vind je in onze brochure "Dieren in en op gebouwen - insecten", via www.monumentenwacht.be/publicaties.
indicatieve hoeveelheid	Nader te bepalen
prioriteit	1-3 jaar
frequentie	Driejaarlijks
uit te voeren door	Beheerder Monumentenwacht

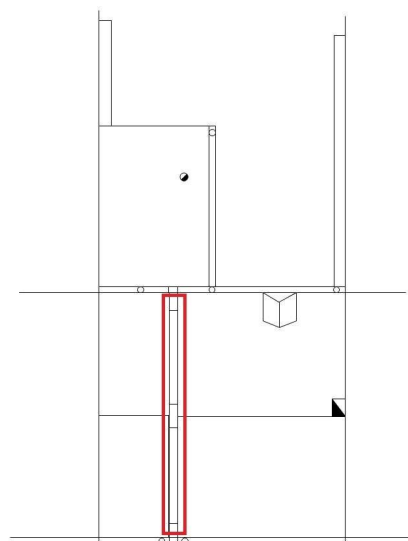
A2020/11 De bevestigingen van de muurankers in orde stellen.

Kapconstructie en zolder | kapconstructie | buitenmuur | muuranker | hout | smeedijzer

toestand	<u>Volgende gebreken werden vastgesteld:</u> - een aantal ankerverbindingen met de kopgevel komen licht los.
toelichting advies	Historische kapconstructies hebben hun stabiliteit te danken aan de stijfheid van de houten spanten en de verankering tussen de houten kapconstructie en de stenen muren. De verankering van de trekbalen en de gordingen met het muurwerk is van groot belang om de spatkrachten van het dak op te vangen. Indien deze verankering niet voldoet, zullen de muren naar buiten worden geduwd. Voer volgende werken uit: - de verzwakte verbindingen degelijk verankeren. Opgelet: Roestvorming op muurankers kan desastreus zijn en is ook moeilijk opspoorbaar. Roestvorming manifesteert zich vaak binnenin het muurwerk, net achter het muuroppervlak. Om de toestand na te gaan, dient de mortel rondom verwijderd te worden. Roestend metaal is in dikte toegenomen en bladdert in schollen. Verwijder de schollen en kijk de restwaarde na.
indicatieve hoeveelheid	1 SOG
prioriteit	Binnen het jaar
frequentie	Eenmalig
uit te voeren door	Dakwerker Restauratie-aannemer

looskomende verbinding anker

DRAAGSTRUCTUUR EN OVERSPANNING

A2020/17 De aantasting door houtborende insecten behandelen en monitoren.

Draagstructuur en overspanning | kapconstructie | loofhout

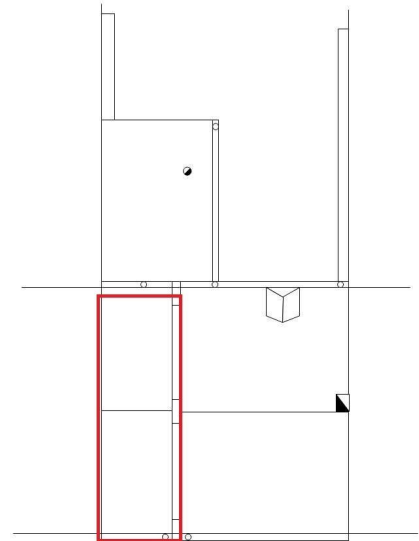
toestand De opgaande structuren in de hal zijn ter hoogte van de vloer aangetast door de bonte knaagkever of grote klopper (Xestobium rufovillosum). Deze aantasting kan zeer destructief zijn en leiden tot structurele gebreken. De uitvliegopeningen van deze insecten zijn rond en meten 2 tot 4 mm. Het boormeel bestaat uit bruine lensvormige bolletjes. De aantasting wordt vaak aangetroffen in combinatie met een schimmelinfectie en/of (oude) vochtinfiltratie.

toelichting advies **Meer informatie vind je in onze brochure "Dieren in en op gebouwen - insecten", via www.monumentenwacht.be/publicaties.**

indicatieve hoeveelheid Nader te bepalen
prioriteit Binnen het jaar
frequentie Eenmalig
uit te voeren door Beheerder | Bestrijder houtborende insecten

actieve aantastingen grote klopper

AFWERKING EN INRICHTING

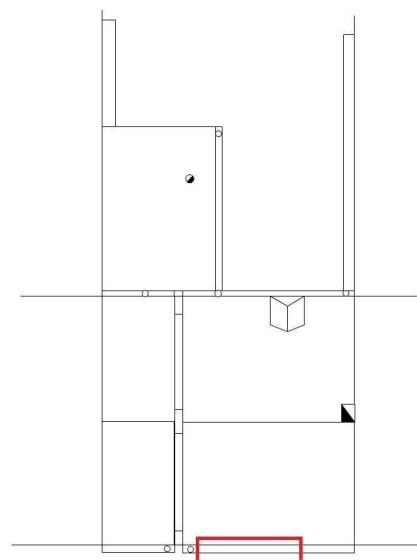
A2020/19 De afwerking van de plint herstellen.

Afwerking | buitenmuur | plint | cement

toestand	De cementering van de plint is gebarsten en komt los
indicatieve hoeveelheid	2 m ²
prioriteit	1-3 jaar
frequentie	Eenmalig
uit te voeren door	Algemene aannemer

gebarsten en loskomende cementtering van de plint

A2020/18 De afwerking van de binnenwanden herstellen.

Afwerking en inrichting | pleisterwerk | wandafwerking | pleister | verf

toestand	<u>Volgende gebreken werden er waargenomen:</u> - ter hoogte van de vloeren werden de pleisterlagen verwijderd voor het injecteren van de muren tegen opstijgend vocht; - de verflagen op de wanden vertonen gebruiksschade.
indicatieve hoeveelheid	Nader te bepalen
prioriteit	1-3 jaar
frequentie	Tienjaarlijks
uit te voeren door	Onderhoudsploeg Schilder

SITE EN OMGEVING

A2020/20 Een gehele restauratie van de omheiningsmuur van de tuin.

Site en omgeving | baksteen | pannen | kalk

toestand **Bij de tuinmuur werden volgende gebreken vastgesteld:**

- her en der zijn er verweerde bakstenen;
- het voegwerk komt los en is deels uitgevallen;
- de afdekking is her en der beschadigd;
- er werden herstellingen uitgevoerd met te harde mortels op basis van cement.

toelichting advies Bij herstellingen werkt men best met aangepaste mortels op basis van kalk en met historisch verantwoorde bouwmaterialen.

indicatieve hoeveelheid Nader te bepalen

prioriteit 1-3 jaar

frequentie Eenmalig

uit te voeren door Restauratie-aannemer

verweerde stenen en ontbrekend voegwerk

beschadigde afdekking.

BIJLAGEN

- 1 Dakwaterafvoer reinigen (2019 - OF 2.1).pdf
- 2 Ijzeren buitenelementen onderhouden (2020 - OF 0.5).pdf
- 3 Houten buitenschrijnwerk herstellen (2016 - OF 5.2).pdf
- 4 Houten buitenschrijnwerk schilderen (2016 - OF 5.3).pdf
- 5 Onderhoud aan houten buitenschrijnwerk (2016 - OF 5.1).pdf
- 6 Daken en goten toegankelijk maken voor onderhoud (2018 - OF 0.2).pdf
- 7 Veiligheidssystemen voor hellende daken (2019 - IF 0.4).pdf
- 8 metalen goten herstellen (2020 - OF 2.2).pdf

Overlopende goot

Bladvangers dienen regelmatig
proper gemaakt te worden om
verstoppingen te voorkomen.Controleer of de (scharnier-)
beugels goed vast zitten. Een
neus voorkomt dat onderdelen
van de afvoerbuiz verzakken.

Goten en afvoerpijpen behoren tot de meest onderhoudsgevoelige delen van onze gebouwen. Ze moeten het hemelwater zo snel mogelijk wegvoeren voordat het schade kan berokkenen. Het hele afwateringssysteem moet dan ook goed functioneren. Vervuiling is bij deze elementen één van de grootste schadeoorzaken. Een goed en regelmatig onderhoud is daarom zeer belangrijk.

WAT DOEN?

Zorg voor een vlotte regenwaterafvoer en vermijd verstoppingen

Regelmatige inspectie en reiniging voorkomen verstoppingen en de daarop volgende waterschade.

- bladvangers kunnen het vuil tegenhouden, maar moeten regelmatig nagekeken en proper gemaakt worden. Wees alert voor lekken of overlopende goten.
- snoei klimplanten tegen de gevel regelmatig bij tot een halve meter onder de goot of naast de afvoerpijp zodat ze niet in de goot groeien of afvoerpijpen afknellen;
- leg geen kabels of andere dingen in de goten die een vlotte afvoer verhinderen of de vervuiling vasthouden;
- mossen op bovenliggende daken kunnen de goot vervuilen en kunnen in dat opzicht preventief verwijderd worden. Doe dit manueel of kies de producten zorgvuldig uit. Verschillende antimosmiddelen bevatten koperzouten die zinken goten kunnen aantasten.

Opgelet! Vezelcementleien of golfplaten kunnen asbest bevatten. In dat geval is het verboden de daken te ontmossen of te reinigen omdat daarbij asbestvezels vrijkomen die schadelijk zijn voor de gezondheid. Probeer de dakbedekking op korte termijn te vervangen.

Door afval blijft de goot langer vochtig. Dat kan het metaal sneller doen corroderen, eventueel versterkt door agressieve deeltjes in het vuil. Duivenmest is corrosief en veroorzaakt – naast verstoppingen – een snellere verwerking van het metaal.

Controleer of alle beugels en bevestigingselementen goed vast zitten, zodat de goot niet gaat doorbuigen of afvoerbuizen los komen.

Pas zo nodig de goten aan bij herstel of vervanging

Een correcte dimensionering van goten en afvoeren is belangrijk om een vlotte afvoer te garanderen. Zo moet een goot:

- voldoende breed zijn (hangt af van de gootvorm en de dakoppervlakte);
- voldoende uitzetmogelijkheden hebben;
- de binnenopstand (kant van het gebouw) moet hoger zijn dan de buitenopstand;
- voldoende afschot (helling) hebben in de richting van de tapbuis. Idealiter bedraagt het afschot zo'n 0,5% of een halve centimeter hoogteverschil per lopende meter;

Bij voorkeur worden aan de goot ook spuwverspreiders/verklikkers voorzien die waarschuwen bij verstoppingen. Vergelijkbare richtlijnen gelden voor afvoerbuizen.

Bereikbaarheid verbeteren

Om goten goed te kunnen reinigen, moeten ze in de eerste plaats gemakkelijk en veilig bereikbaar zijn. Voor meer informatie over toegankelijkheid, zie onze onderhoudsbrochure.

WANNEER / HOE VAAK?

- Afhankelijk van de omringende begroeiing worden goten (en platte daken) best een- of tweemaal per jaar (in de lente en de herfst) schoongemaakt. Volgende indicaties kunnen om meer reiniging vragen:
 - ◇ duivenoverlast;
 - ◇ boomrijke omgeving;
 - ◇ storm;
 - ◇ slecht afschot of een te lage binnenopstand.

- Controleer minimaal tweemaal per jaar de afvoeren op verstoppingen, deze kan men herkennen door langslowpend water. Bekijk ook de bevestiging: controleer op losse beugels en zet deze indien nodig vast.
- Controleer jaarlijks de afvoerputjes op vervuiling en verstopping en maak ze indien nodig proper.

WELKE ELEMENTEN?

- horizontale elementen: hanggoten, bakgoten, zakgoten, Keulse goten (binnengoten), zalingen...
- verticale elementen: regenwaterafvoeren, tapbuizen, vergaarbakken en standpijpen;
- spuwers;
- toezichtputjes.

WIE?

Goed bereikbare goten (en platte daken) kunnen door de eigenaar/beheerder zelf gereinigd worden. Indien goten moeilijk bereikbaar zijn voor reiniging is het aangeraden beroep te doen op vakmensen. Aangezien het reinigen frequent herhaald moet worden, is het raadzaam om hiervoor een onderhoudscontract af te sluiten bij een dakwerker.

Voor het reinigen van goten kan u veelal ook terecht bij maatwerkbedrijven (sociale tewerkstellingsprojecten). Zij hebben het nodige materiaal (beveiliging) en voeren deze werken uit aan gunstige tarieven.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd (in de ontwerpfase):

- een goot met verkeerd afschot of een goot die doorzakt;
- haakse bochten en knikken in de afvoerpijpen;
- dicht tegen de muur bevestigde afvoerpijpen, ook de achterzijde moet gecontroleerd kunnen worden. Bovendien moet de overlangse naad zichtbaar blijven (bij voorkeur naar voren geplaatst);
- afgesloten vergaarbakken zonder wegneembaar rooster.

Let op

- afbladderend schilderwerk aan een houten gootconstructie. Dit vormt vaak een eerste aanwijzing voor lekkages aan de goot;
- ook mosvorming op het muurwerk kan wijzen op een lek;
- vochtkringen op de stoep of opgespatte aarde tegen de plinten kan eveneens duiden op een defect aan het afwateringssysteem;
- bij het reinigen van goten onder asbesthoudende daken. Neem voldoende voorzorgen!

MEER INFO:

Onderhoudsbrochure Monumentenwacht

- [Toegankelijkheid van zolders, kapruimtes, daken en goten](#)
- [Onderhoud van hemelwaterafvoer](#)

Wet- en regelgeving

Voor sommige aanpassingswerken aan het afvoersysteem hebt u in principe een vergunning nodig. Vraag na bij uw gemeente of voor de voorziene werken een melding volstaat of er een vrijstelling geldt. Wend u tot het agentschap Onroerend Erfgoed voor informatie en premiemogelijkheden bij werken aan beschermd erfgoed.

i.v.m. asbesthoudende daken: zie <https://www.vlaanderen.be/asbest-verwijderen> voor verplichtingen en voorzorgsmaatregelen.

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

monumentenwacht
Vlaanderen vzw
een initiatief van de Vlaamse provincies

Smeedijzer, gietijzer en staal worden voor zowel constructieve als decoratieve toepassingen gebruikt: muurankers, diefijzers, standpijpen, topbekroningen, lateien, balustrades, gietijzeren raamwerkjes, doken,... en moeten goed beschermd worden tegen corrosie (roest).

Roest gaat gepaard met materiaalverlies, verruwing van het oppervlak en verzwakking. Afhankelijk van de samenstelling van het ijzer of staal, zal het sneller roesten en/of uitzetten.

Het uitzetten van roestend metaal kan de omliggende materialen beschadigen en uit elkaar drukken. Roestsporen kunnen eveneens visueel storend zijn.

WAT DOEN?

Monitoring en controle

- controleer onderdelen in de buitenomgeving regelmatig op roest en werk waar nodig plaatselijk de afwerklaag bij;
- ga na of de ijzeren elementen waterdicht aansluiten op de natuursteen. Bevestigingspunten die aangegoten zijn met een loodprop moet men zo nodig bij drijven (aankloppen). Tegenwoordig worden vaak epoxyharsen, moderne lijmen of chemische ankers gebruikt om ingemetselde verankeringen aan te werken. Ze zijn zeer vormvast en bieden goed weerstand tegen vocht;
- controleer losse schroeven, bouten en moeren en draai ze aan;
- controleer op breuken en barsten, vooral aan verbindingen. Breuken en barsten treden vaak op waar het staal geplooid is of waar verschillende onderdelen op elkaar gelast zijn.

Onderhoud en reiniging

- reinig jaarlijks met water en een zachte borstel, eventueel met toevoeging van een neutraal detergent of ontvetter;
- smeer tijdig bewegende onderdelen (bv. een ijzeren poort).

Ontroesten en (her)schilderen

- de bescherm laag regelmatig hernemen (op een stabiele onderlaag volstaat één laag);
- treedt roest op, dan is behandelen en (volledig) herschilderen nodig:
 - verwijder alle loszittende verf en roest met een staalborstel of grof schuurpapier.
 - reinig en ontvet het vrijgekomen oppervlak, spoel goed af en laat drogen alvorens te schilderen;
 - vul lacunes zo nodig in met stopverf, polyester, ...
 - schilder het verroeste oppervlak met roestvormende of roestwerende verf;

Opmerking: Bij fijn gesculpteerde ornamenten of wanneer de roest ter hoogte van verbindingen moeilijk te verwijderen is, kan een demontage en roest- en schilderbehandeling van de onderdelen in atelier een oplossing zijn. Vraag advies bij een metaalrestaurateur.

- schilder met een aangepaste verf, afhankelijk van de onderliggende lagen en historische kleuren;
- de verflaag is bedoeld om het metaal af te sluiten van vocht en zuurstof en het zo te beschermen tegen roest. Gebruik een verfsysteem dat bestaat uit verschillende lagen (vb. grondlagen – tussenlaag – eindafwerking);
- de meest gevoelige punten bij ijzeren constructies zijn doorgaans die waar water en vuil kunnen blijven staan of binnendringen: bevestigingspunten, assemblages, onregelmatigheden in het ijzerwerk, op of onder horizontale delen... Vaak zijn die plaatsen nauwelijks zichtbaar, zodat het roestproces al vergevorderd is voordat het ontdekt wordt. Bovendien zijn ze soms moeilijk bereikbaar voor herstellingen en goed sluitend schilderwerk.
- Ijzeren elementen kan men ook beschermen tegen corrosie door het aanbrengen van een dunne laag ander metaal. Afhankelijk van het type en de

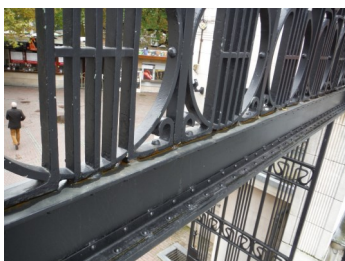
Gietijzeren raamwerkje.

Zorg ervoor dat de loodprop goed aansluit, zowel met het metaal als met de natuursteen, zodat er geen vocht kan indringen.

Voor al plaatsen waar water blijft staan, zijn gevoelig voor corrosie.

Stijl van smeedijzeren hekwerk gedemonteerd in atelier voor een behandeling. Onderdelen worden opnieuw gelast en nadien vlak geschuurd.

toestand van het ijzerwerk kan een voorbehandeling met een systeem op basis van zink duurzame resultaten opleveren. Het zink offert zich geleidelijk op ter bescherming van het ijzer. Het zink kan volgens verschillende methoden aangebracht worden (bv. thermisch verzinken, spuiten van zinkpoeder, zinkhoudende verven,...).

Klein herstel

Herstellingswerken moeten altijd uitgevoerd worden vooraleer te schilderen:

- verwijder slechte en opzichtige herstellingen/aanpassingen;
- vervang roestige doken door een corrosiebestendig materiaal;
- eventuele lacunes herstellen zonder dat dit de visuele aanblik verandert of verstoort.

Raadpleeg een metaalrestaurator voor advies en/of herstel.

WANNEER / HOE VAAK?

Jaarlijks onderhoud en reiniging.

Onderhoudsschilderwerk: om de 3 à 7 jaar, afhankelijk van de aantasting door UV-straling, regenwater en milieu-invloeden en van de keuze van het verfsysteem en de kleur.

Herstel wanneer nodig. Stel de werken niet uit, zodat de situatie niet verergert.

WIE?

Onderhoudsschilderwerk door eigenaar/beheerder of schilder.

Bij achterstallig onderhoud kan demontage en een antiroestbehandeling en schilderen in atelier een zekerdere oplossing zijn. Raadpleeg een specialist.

Het vervangen van roestige doken door roestvrije metalen dient uitgevoerd te worden door een vakman.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd:

- dat scharnieren en bewegende delen (bijvoorbeeld van kettingen) vast geschilderd worden.

Let op:

- voor druijsporen en randbevuilding op aangrenzende materialen;
- met ontroesten en stabiliseren van fijne ornamenten. Dit laat je best over aan een metaalrestaurator;
- met oude verflagen: ze kunnen loodwit bevatten waardoor bij manipulatie (schuren, borstelen,...) giftige deeltjes vrijkomen. Bij inademing kunnen hierdoor gezondheidsproblemen ontstaan. Een persoonlijke bescherming (handschoenen, stofmasker, stofbril) is dan ook onontbeerlijk;
- bewaak bij het herschilderen de originele kleuren zodat het uitzicht bewaard blijft. Laat zo nodig een kleuronderzoek uitvoeren (alvorens oude verflagen te verwijderen).

MEER INFO:

Onderhoudsbrochure Monumentenwacht

- [Onderhoud van ijzerwerk](#)

Wet- en regelgeving

Voor sommige werken heeft u een vergunning of toelating nodig of bestaat een meldingsplicht. Vraag raad bij je gemeente of bij het agentschap Onroerend Erfgoed indien er een bescherming op het pand rust.

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

monumentenwacht
Vlaanderen vzw
een initiatief van de Vlaamse provincies

Houten buitenschrijnwerk krijgt af te rekenen met minder gunstige factoren zoals regen, wind, sneeuw, zon... en heeft ook vaak te lijden onder mechanische slijtage, zoals van opendraaiende of schuivende deuren en vensters. De meest voorkomende schadebeelden zijn waterinfiltratie of –stagnatie, verwerking van hout en afwerklagen, mechanische verwerking, houtaantasting en vervanging door hedendaagse materialen.

WAT DOEN?

Houten onderdelen herstellen

Herschoeien

Het volstaat vaak om de sterk aangetaste delen of het sterk verweerd hout te vervangen door gezond hout van dezelfde soort. Nieuw hout wordt best behandeld of geïmpregneerd. Eventueel kan bij het schilderen de traditionele grondlaag vervangen worden door een grondimpregnatie om het hout een biologische bescherming tegen houtborende insecten en zwammen te geven.

Vervang niet meer dan nodig zodat zo veel mogelijk historisch materiaal bewaard blijft.

Plaatselijk herstellen met houtpasta

Enkel als de aangetaste oppervlakte erg klein is en vrij oppervlakkig, is het mogelijk die tot aan het gezonde hout uit te frezen en de holte op te vullen met een twee-componenten houtmassa.

Nadeel: de fysische eenheid van het materiaal wordt verstoord wat kan zorgen voor vorstproblemen en scheuren.

Afwerklagen en stopverf herstellen

De herstellingen moeten beschermd worden met een verfsysteem, analoog aan het systeem dat op de rest van het raam werd toegepast.

Indien ook de afwerklagen sterk aangetast zijn (gekenmerkt door scheuren, afbladderen, verkrijt of verkleurd oppervlak...) moeten de aangetaste lagen verwijderd en vernieuwd worden. Gebarsten stopverf is niet meer waterdicht en aan vernieuwing toe. Zie de onderhoudsfiche *Schilderen: houten buitenschrijnwerk* (2016—OF 5.3).

Hang- en sluitwerk bijstellen om slepende of afhangende ramen te verhelpen

Het bijstellen van de scharnieren of opnieuw vastzetten van losgekomen scharnieren kan in vele gevallen de problemen zoals slepen, afhangen, slecht sluiten... (tijdelijk) oplossen. Kijk na of alle verbindingen nog stevig vastzitten.

Bij grondige renovatie is het aangeraden het hang- en sluitwerk te demonteren, zo nodig te ontroesten en grondig te oliën. Hang- en sluitwerk dat niet hersteld kan worden, vervangen door gelijkaardig model, zeker de zichtbare delen.

WANNEER / HOE VAAK?

Herstel wanneer nodig. Stel de werken niet uit, zodat de situatie niet verergert.

WELKE ELEMENTEN?

De rubriek 'buitenschrijnwerk' omvat alle niet-structurele houten elementen die blootgesteld zijn aan het buitenklimaat, zoals:

- vensters;
- deuren;
- luiken;
- kroonlijsten (gootklossen);
- gevelbekleding;
- rolluiken;
- galmborden in een klokkentoren

Hang en sluitwerk: duimgeheng

WIE?

De herstellingswerken kunnen best uitgevoerd worden door een restaurateur of een schrijnwerker die ervaring heeft met historisch schrijnwerk.

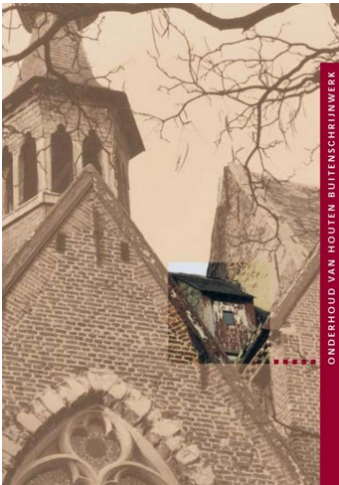
WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd:

- het bijschaven van het schrijnwerk omdat hierbij materiaalverlies optreedt en er kieren ontstaan wanneer het schrijnwerk na de herstelling terug op zijn oorspronkelijke plaats komt. Probeer eerst het probleem op te lossen door de scharnieren bij te stellen of losgekomen verbindingen opnieuw vast te zetten;
- volledige vervanging van ramen en deuren. Is dit toch noodzakelijk, kies dan voor eenzelfde model (recuperatie / reconstructie). Ramen en deuren zijn erg beeldbepalend voor uw gevel.

Let op

- dat nergens water blijft staan of in het hout kan dringen;
- bij nieuwe stukken hout moet de nieuwe lassen altijd van binnen naar buiten afwateren;
- kops hout mag nooit rechtstreeks in aanraking komen met andere materialen.

MEER INFO?

Verwante onderhoudsfiches

- Onderhoud aan houten buitenschrijnwerk
- Houten buitenschrijnwerk schilderen

Onderhoudsbrochure monumentenwacht

- '[Onderhoud van houten buitenschrijnwerk](#)': Lees meer over opbouw en werking, oorzaken en vormen van schade, onderhoud en herstel van houten buitenschrijnwerk in onze onderhoudsbrochure.

Wet- en regelgeving

- Is uw object beschermd als monument of maakt het deel uit van een beschermd stads- of dorpsgezicht, vraag dan advies bij het agentschap Onroerend erfgoed of uw gemeente. Verschillende werken zijn vergunningsplichtig of vallen onder de meldingsplicht. (vb. andere kleurkeuze...)
- Voor het plaatsen van stellingen op het voetpad moet u een vergunning aanvragen bij de gemeente.

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

Houten buitenschrijnwerk is blootgesteld aan weer en wind. Om het schrijnwerk hier tegen te beschermen, wordt het voorzien van afwerkklagen of een verfsysteem.

Mogelijke schade:

- De afwerkklagen kunnen scheuren, afbladderen, verkrijten of verkleuren.
- Stopverf barst en is niet meer waterdicht

WAT DOEN?

Regelmatig inspecteren

Regelmatige inspecties kunnen plaatselijke problemen aan het licht brengen. Kleine probleempjes kunnen dan makkelijk plaatselijk bijgewerkt worden en kunnen een grondige onderhoudsbeurt uitstellen.

Afwerkklagen herstellen

- Verwijder alle losse verfdelen en verweerd hout;
- Bepaal de aanwezige verfsoorten;
- Herstel het hout waar nodig (zie onderhoudsfiche 5.2);
- Schuur alle delen en verwijder het stof. Het hout moet stof- en vetvrij zijn alvorens te schilderen;
 - *Aanwezige lijnolieverven hoeven niet volledig verwijderd te worden. Het is voldoende enkel de verweerde en losse delen te verwijderen*
 - *Indien de nieuwe verf niet compatibel is met de aanwezige verflagen (vb. synthetische verven), is het nodig om alle lagen te verwijderen en verkleuringen in het hout weg te schuren. Dit is echter niet wenselijk.*
- Breng een eerste (gepigmenteerde) laag aan op de weggeschuurde delen en schuur opnieuw op;
- Breng een nieuwe aflaklaag aan op alle delen of breng een nieuw verfsysteem aan wanneer alle afwerkklagen verwijderd zijn.

Besteed extra aandacht aan de watergevoelige onderdelen zoals waterdorpels en waterlijsten, horizontale delen waar water op kan blijven staan.

Vergeet het binnenschilderwerk niet en de zijanten van opendraaiende delen. Zorg er wel voor dat er na het schilderen voldoende speling overblijft zodat alle delen vrij kunnen draaien.

Bij nieuw ingebracht hout kan de traditionele grondlaag vervangen worden door een grondimpregnatie. Dit geeft het hout een biologische bescherming tegen houtborende insecten en zwammen.

Stopverf herstellen

Wanneer stopverf barsten vertoont en niet meer volledig waterdicht is, moet ze vervangen worden door traditionele stopverf of een hedendaags alternatief:

- Traditionele stopverf = lijnolie en krijt
Opmerking: stopverf wordt hard na verloop van tijd en is minder elastisch dan hedendaagse afdichtingskitten. Daarom is het belangrijk dat de stopverf regelmatig mee overschilderd wordt om uitdrogen te voorkomen en barstjes te vullen zodat de stopverf waterdicht blijft. Nieuwe stopverf kan ten vroegste na 2 weken overschilderd worden.
- Hedendaagse kit: Deze moet zuurvrij, overschilderbaar en waterbestendig zijn.
Nadeel: er zijn verschillende soorten kitten op de markt, niet allemaal even duurzaam en geschikt.

WANNEER / HOE VAAK?

Hoe vaak?

Afwerkklagen jaarlijks inspecteren en bijwerken waar nodig. Afhankelijk van de oriëntatie, het verfsysteem en de kleur is een verflaag om de 5 à 8 jaar aan te raden.

Weersomstandigheden

De periode tussen half maart en begin november is doorgaans geschikt om te schilderen.

Schilder niet bij volle zon, bij nat en mistig weer of bedauwd hout.

WELKE ELEMENTEN?

Alle niet-structurele houten elementen die blootgesteld zijn aan het buitenklimaat, zoals:

- Vensters
- Deuren
- Luiken
- Kroonlijsten (gootklossen)
- Gevelbekleding
- Rolluiken

Bij rolluiken is het belangrijk dat de latjes rondom rond geschilderd worden en niet enkel aan de buitenkant. Zorg ervoor dat de magen niet te dik zijn en dat het rolmechanisme niet overschilderd wordt.

Bij houten gootbodems en kroonlijsten is een dampopen verfsysteem aan te raden.

WIE?

Indien er herstellingen, grote schilderwerken of schilderwerken op moeilijk bereikbare plaatsen moeten uitgevoerd worden, is het aangewezen om beroep te doen op vakmensen.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd:

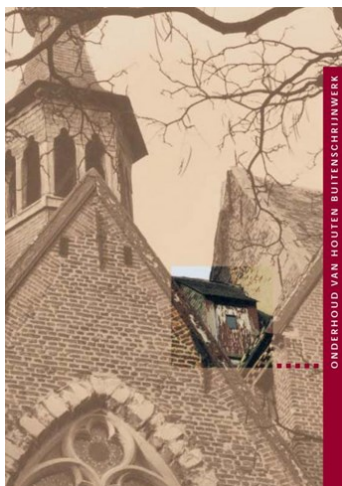
- het overschilderen van hang- en sluitwerk zodat het draaimechanisme van de scharnieren en het sluitmechanisme niet belemmerd worden.
- inwendige condensatie in het buitenschrijnwerk door ervoor te zorgen dat de binnenzijde minder dampdoorlatend is dan de buitenzijde, bv. door de binnenzijde een extra laag te geven indien binnen en buiten met hetzelfde systeem geverfd wordt.
- dat condensgaatjes dicht geschilderd worden.
- het schilderen op vochtig hout

Let op!

- Houd er bij de keuze van uw verf rekening mee dat niet alle verven compatibel zijn met de reeds aanwezige ondergrond, oudere verflagen, stopverf en kitten. Oplosmiddelen in de verven kunnen bestaande afwerkklagen aantasten
- Voor houten gootbodems en kroonlijsten is een dampopen systeem aan te raden, zodat het hout steeds kan drogen bij vochtbelasting.
- Laat bewegende delen voldoende drogen vooraleer ze te sluiten, zodat ze niet aan elkaar gaan kleven.
- Gebruik handschoenen en een mondmasker wanneer je oude verflagen verwijdert die giftig loodwit kunnen bevatten.
- Wanneer je stopverf overschildert, verf je best een 2tal mm van het glas mee, opdat er een goed waterdichting gevormd wordt tussen het glas en de kit.

Zorg ervoor dat draaiende delen kunnen blijven bewegen

MEER INFO?

Verwante onderhoudsfiches

- Onderhoud van houten schrijnwerk
- Herstellen van houten schrijnwerk

Onderhoudsbrochure

- '[Onderhoud van houten schrijnwerk](#)': Lees meer over opbouw en werking, oorzaken en vormen van schade, onderhoud en herstel van houten buitenschrijnwerk in onze onderhoudsbrochure.

Wet-en regelgeving

- Beschermd monumenten: verschillende werken zijn vergunningsplichtig (vb. andere kleurkeuze...), vraag advies bij het agentschap Onroerend Erfgoed.
- Voor het plaatsen van stellingen op het voetpad moet u een vergunning aanvragen bij de gemeente.

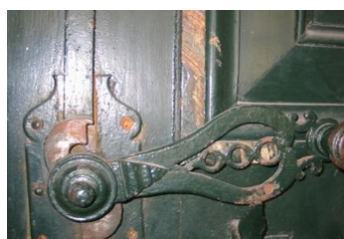
Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

m
monumentenwacht
Vlaanderen vzw
een initiatief van de Vlaamse provincies

Condensgaatje

Hang- en sluitwerk

WAT DOEN?**Reinigen**

Reinig het glas, bewegende en vaste kaders langs binnen en buiten met zuiver water, waaraan eventueel een weinig (zacht) detergent wordt toegevoegd. Gebruik voor het hang- en sluitwerk een bevochtigde doek.

Condensgootjes vrijhouden

De condensgootjes en –gaatjes moeten regelmatig vrijgemaakt worden zodat het condenswater dat aan de binnenkant van ramen met enkel glas ontstaat, makkelijk kan afvloeien. Laat zuivere lijnolie met een penseel in het condensgaatje aan de binnenkant lopen om de wanden van het condensgaatje te beschermen.

Hang- en sluitwerk onderhouden

Maak hang- en sluitwerk regelmatig proper (stofvrij) en olie de bewegende delen opdat ze vlot scharnieren. Bij afhangende of klemmende ramen en deuren kunnen scharnieren bijgesteld of opnieuw vastgezet worden.

Jaarlijkse inspectie

Een regelmatige inspectie van het schrijnwerk brengt kleine problemen tussen 2 schilderbeurten aan het licht, zodat ze tijdig kunnen aangepakt worden. Waarop moet je letten?

- barsten of andere fouten in de schilderlagen;
- losgekomen stopverf;
- losgekomen bindloodjes bij glas-in-loodramen;
- losse verbindingen, losgekomen hang-en sluitwerk;
- waterstagnatie;
- gebrekkige aansluitingen waar water in het hout kan dringen;
- ...

WANNEER / HOE VAAK?

- reinigen: regelmatig, afhankelijk van de graad van vervuiling;
- condensgootjes vrijhouden: jaarlijks;
- hang- en sluitwerk schoonmaken: regelmatig; oliën: jaarlijks;
- inspectie: jaarlijks.

Maak er een gewoonte van om op een vast tijdstip (bv. 1ste beurt in de herfst) de jaarlijkse onderhoudswerken mee te nemen tijdens de schoonmaakbeurt.

WELKE ELEMENTEN?

De rubriek 'buitenschrijnwerk' omvat alle niet-structurele houten elementen die blootgesteld zijn aan het buitenklimaat, zoals:

- vensters en deuren;
- luiken en rolluiken;
- kroonlijsten, gootklossen;
- gevelbekleding;
- houten handgrepen en leuning;
- ...

WIE?

- in eigen beheer;
- jaarlijkse inspectie kan u zelf doen of u kan Monumentenwacht inschakelen die om de paar jaar het hele gebouw, inclusief schrijnwerk inspecteert.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd:

- dat het schrijnwerk bijgeschaafd wordt wanneer het afhangt of klemt. Ga eerst na of de scharnieren aangepast, opnieuw vastgezet kunnen worden en of de houtverbindingen nog in orde zijn;
- producten die organische oplosmiddelen bevatten (vb. alcohol...) en sterk alkalisch producten (vb. ammoniak...)

Let op!

- dat er niet te veel water in onbeschermd hout kan dringen (Gebruik geen hogedrukreiniger...).

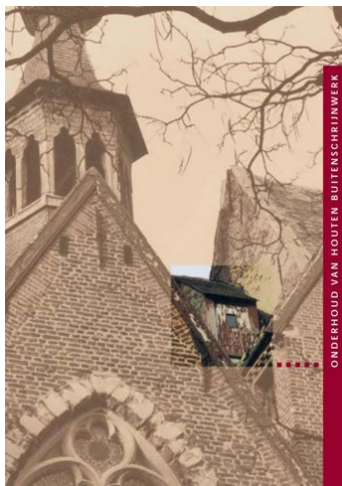
MEER INFO?

Verwante onderhoudsfiches

- Schilderen: houten buitenschrijnwerk
- Herstellen van houten schrijnwerk

Onderhoudsbrochure

- '[Onderhoud van houten schrijnwerk](#)': Lees meer over opbouw en werking, oorzaken en vormen van schade, onderhoud en herstel van houten buitenschrijnwerk in onze onderhoudsbrochure.

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

monumentenwacht
Vlaanderen vzw
een initiatief van de Vlaamse provincies

Breng stevige handgrepen en een valketting aan bij torenluiken.①②

Een voldoende grote opening en een uitzetijzer zorgen voor een gemakkelijkere doorgang.③

Zorg voor een goed wind- en waterdichte randafwerking.④

Een dak dat goed toegankelijk is, kan beter en goedkoper geïnspecteerd, onderhouden en hersteld worden. Maak goten, dakvlakken en platte daken vlot bereikbaar door de toegangen via dakkapellen, luiken, ladders... vrij te houden.

Elk gebouw moet echter apart bekeken worden om de bereikbaarheid van de dakvlakken te verbeteren.

WAT DOEN?

Dakkapellen en dakluiken onderhouden en zo nodig aanpassen

Dakkapellen en dakluiken moeten vlot toegang bieden tot de te onderhouden daken en goten:

- scharnieren en sluitwerk regelmatig oliën zodat ze vlot openen en goed afgesloten kunnen worden;
- verzwakt hang-en sluitwerk verstevigen, bijstellen of zo nodig vervangen;
- scharnierend systeem aanbrengen bij met lood beklede of andere zware luiken. Ze zijn door hun gewicht moeilijk te hanteren;
- zo nodig een stevig verankerde valketting voorzien om te voorkomen dat luiken vallen en onderliggende daken beschadigen of voorbijgangers verwonden;①
- breng een handgreep of deurkruk aan om de luiken makkelijk te kunnen bedienen.② Zorg ervoor dat ze niet per ongeluk in het slot kunnen vallen als er nog iemand buiten is.③

Dakkapellen en luiken plaatsen om goten en daken bereikbaar te maken

Als norm geldt dat dakvlakken die hoger dan 8 m gelegen zijn, bereikbaar moeten zijn via een dakkapel of een dakluik.

Enkele aandachtspunten bij plaatsing:

- breng de toegang aan in de buurt van de tapgaten, zeker bij niet-beloopbare goten (smalle goten of hanggoten die niet extra ondersteund zijn). Goed geplaatste veiligheidsvoorzieningen kunnen een veilige 'wandeling' door de goot mogelijk maken;
- besteed voldoende aandacht aan het wind- en waterdicht afwerken van de omranding;④
- zorg ervoor dat de doorgang voldoende groot is (min 60cm breed en 80cm hoog);
- voorzie voldoende ruimte aan de binnenzijde om veilig het dak op te gaan; breng zo nodig een platform aan indien er geen vloer aanwezig is; Voorzie zo nodig een laddertje om makkelijk in en uit het luik te geraken;
- breng ongeveer 0,5 m onder de dorpel van de opening een klimhaak aan indien de goot of loopvlak lager ligt dan 75cm onder de opening. Voorzie een degelijk ankerpunt / klimhaak naast de opening (bij voorkeur binnen ⑤).

WANNEER / HOE VAAK?

Voorzie jaarlijks een rondgang om de scharnieren en sluitingen te controleren, zo nodig te smeren of bij te stellen.

WELKE ELEMENTEN?

Voorzie dakkapellen of luiken aan goten, dakvlakken of platte daken die hoger liggen dan 8m en dus niet veilig met een ladder bereikbaar zijn. Voorzie eveneens luiken naar zolders en kapconstructies die enkel via ladders en/of goten bereikbaar zijn.

Voorzie een degelijk ankerpunt naast elke toegang naar het dak.
© ⑥

WIE?

- In eigen beheer;
- Monumentenwacht kan advies geven, o.a. over de ideale plaatsen om nieuwe toegangen te voorzien.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd:

- te zware luiken. Breng zo nodig stevige scharnieren, uitzetijzer, handgrepen... aan om de luiken vlot hanteerbaar te houden. Indien vervanging nodig is, kan gekozen worden voor alternatieven met een minder zware bekleding (koper, zink...) of kant-en klare systemen conform de traditionele dakluiken. Vraag hierover advies bij uw architect en/of bij het agentschap Onroerend Erfgoed (voor beschermde gebouwen).

Let op:

- dat bij dakkapellen het luik zo opendraait dat de klim- en/of ladderhaken meteen bereikbaar zijn; ⑥
- dat bij de plaatsing van GSM-installaties, uilenbakken... de vlotte bediening en de doorgang langs de dakluiken/dakkapellen niet verhinderd wordt.

MEER INFO:

Onderhoudsbrochure Monumentenwacht

[Toegankelijkheid van zolders, kapruimtes, daken en goten.](#)

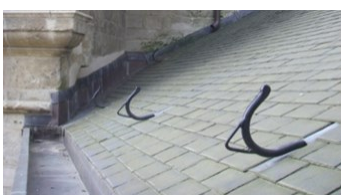
Wet- en regelgeving

Voor bepaalde aanpassingswerken aan gebouwen hebt u in principe een vergunning nodig. Vraag na bij uw gemeente of voor de voorziene werken een melding volstaat of er een vrijstelling geldt. Wend u tot het agentschap Onroerend Erfgoed voor informatie en premiemogelijkheden bij werken aan beschermd erfgoed.

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

Ladderhaken met veiligheidsoog volgens EN 517

Ladderhaak voor pannen daken

Klimhaken: geschrinkt

Een dak dat goed toegankelijk is, kan beter en goedkoper geïnspecteerd, onderhouden en hersteld worden. Maak de dakvlakken bereikbaar door gepaste veiligheidsvoorzieningen te plaatsen.

Elk gebouw moet echter apart bekeken worden om de bereikbaarheid van de dakvlakken te verbeteren.

MOGELIJKHEDEN?

Permanente veiligheidssystemen

Er bestaan verschillende veiligheidsvoorzieningen om daken en goten veilig bereikbaar te maken. Bij elk gebouw moet apart bekeken worden welke opties de toegankelijkheid kunnen verbeteren. Bekijk dit samen met een specialist en uw monumentenwachter.

Ladder- en klimhaken plaatsen

Ladderhaken worden verspreid over het dak geplaatst om met behulp van leiladders het volledige dakvlak veilig bereikbaar te maken.

- van gietbrons of roestvaststaal;
- ladder- en klimhaken moeten geplaatst worden volgens de voorschriften van de fabrikant en op een stevige ondergrond, bij voorkeur is de bevestiging met bout en moer door de kepers, zodat de bevestiging zichtbaar is voor controle. Zo nodig kan een raveelconstructie of extra keper aangebracht worden waar geen (gezonde) keper aanwezig is;
- alle haken moeten onderaan voorzien zijn van een veiligheidsoog, zodat de gebruiker zich kan beveiligen tegen vallen (cfr. ankerpunten);
- ze moeten voldoen aan de Europese norm EN517;
- afstanden tussen de ladderhaken zijn afhankelijk van de afmetingen en helling van de dakvlakken, van de gebruikte dakbedekkingsmaterialen en de dakstructuur:
 - rij boven beloopbare goten: +/- 1.2m boven de goot; de ladderhaken op +/- 1.4m van elkaar // boven niet beloopbare goten: 0.6m boven de dakvoet;
 - rij +/- 1m onder de nok; de ladderhaken op +/- 2.8m van elkaar;
 - tussenliggende rijen op max.4m afstand van de vorige; ladderhaken op +/-2.8m van elkaar, geschrinkt ten opzichte van de vorige rij;
 - Algemene richtlijnen zijn terug te vinden in de onderhoudsbrochure (zie 'meer info'). Vraag raad aan uw monumentenwachter.

Klimhaken worden geplaatst om steile of verticale dakvlakken te bereiken:

- op torenspits onder en naast de dakluiken, rondom rond onder de spits;
- de rij klimhaken naar de spits geschrinkt op +/-35cm (max 50 cm) verticale afstand en 30cm horizontale afstand;
- naar alle onderhoudsgevoelige delen zoals zalingen achter schoorstenen, moeilijk bereikbare goten...
- afstanden zijn afhankelijk van de afmetingen en helling van de dakvlakken en dakstructuur

Naast klimhaken kunnen ook *vaste ladders*, *kooiladders* of *ladders met valbeveiliging (mobiel ankerpunt)* geplaatst worden om verticale afstanden te overbruggen

Ankerpunten plaatsen

Ankerpunten zijn bedoeld om stellingen te verankeren, om af te dalen of om de gebruikers ervan te beschermen tegen valgevaar op (grote) hoogte. Zij moeten gebruikt worden in combinatie met de geschikte PBM's (Persoonlijke Beschermings Middelen):

- in roestvrij staal en chemisch verankerd. Voor platte daken zijn ook 'doodgewicht'ankers mogelijk;
- alle verankeringspunten moeten voldoen aan de Europese Norm EN795;
- te plaatsen bij de toegangen naar daken en/of goten.

Horizontale ankerlijn

Horizontale ankerlijn plaatsen

Dit zijn flexibele (roestvrijstalen kabels) of stugge (rails) ankerlijnen waarop een mobiel ankerpunt gemonteerd is, waarop de gebruiker zich met PBM's inpijkt.

- meestal geplaatst op de nok of langs een goot;
- moet voldoen aan de Europese norm EN795.

Tijdelijke installaties

Indien geen aangepaste veiligheidsvoorzieningen aanwezig zijn, moeten onderhoud en herstellingen van goten en daken uitgevoerd worden met behulp van een hoogtewerker of stellingen, wat het een dure zaak maakt; zeker als het om kleine ingrepen gaat.

WANNEER / HOE VAAK / WIE?

Plaatsing permanente veiligheidssystemen- eenmalig

De plaatsing van veiligheidsvoorzieningen wordt best opgenomen in een globaal restauratiedossier of in het lastenboek bij grote herstellingen. Eventueel kan gefaseerd gewerkt worden. Bij beloopbare goten, loont het om in een eerste fase ladderhaken onderaan de dakvlakken te laten plaatsen zodat alvast de goten bereikbaar zijn voor onderhoud en de daken voor inspectie.

Monumentenwacht helpt u graag bij het opmaken van een bereikbaarheids- en toegankelijkheidsplan en geeft advies bij de juiste plaatsing van veiligheidsvoorzieningen, bv:

- nazicht plan van de architect waarop ladderhaken, klimhaken en andere veiligheidssystemen zijn aangeduid;
- plaatsbezoek met aannemer en architect wanneer de stellingen staan in functie van het op punt stellen van het definitieve plan;
- plaatsbezoek met aannemer en architect na plaatsing en voordat de stellingen worden afgebroken voor een laatste controle op locatie, indekking en bevestigingsmethode van de ladder- en klimhaken.

Opgelet! Monumentenwacht is geen Erkende Dienst voor Technische Controle en kan dan ook geen bevestigingen 'keuren' of valbelastingstesten uitvoeren.

Plaatsing tijdelijke installaties - regelmatig

Indien geen veiligheidsvoorzieningen aanwezig zijn moeten hoogtewerkers of stellingen zo vaak als nodig opgesteld worden:

- om goten en afvoeren te controleren en vrij te maken: +/-jaarlijks, afhankelijk van de omgeving en graad van vervuiling;
- om lekken te herstellen: sporadisch, afhankelijk van de toestand van de dakbedekking).

Keuring - regelmatig

Ladderhaken, klimhaken, leeflijnen en mobiele ankerpunten dienen regelmatig gekeurd te worden, afhankelijk van de soort door een bevoegd persoon of door een EDTC (Erkende dienst voor Technische Controles).

Vaste ankerpunten moeten bij plaatsing getest worden. Ook ladderhaken, klimhaken en andere veiligheidssystemen worden best gekeurd bij plaatsing voordat de stellingen worden verwijderd.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd:

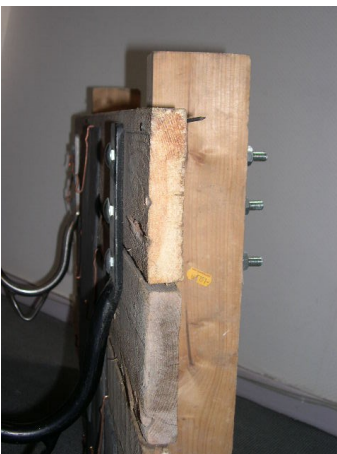
- twijfelachtige bevestigingen. Het leven van de gebruikers hangt hiervan af!

Let op:

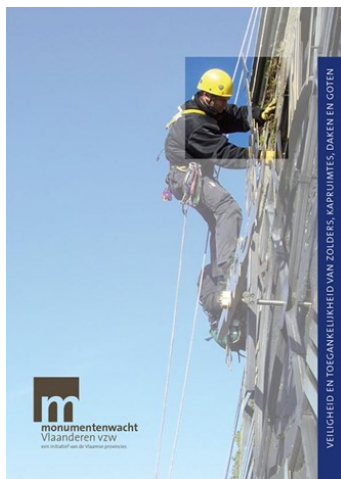
- ladderhaken mogen niet op de dakbedekking rusten;
- bij koorsluitingen moeten op elk vlak haken aangebracht worden;
- een waterdichte bevestiging. Alle veiligheidssystemen doorbreken de dakbedekking en vormen dus een gevaar voor lekken. Let erop dat de aansluitingen waterdicht afgewerkt worden, bijvoorbeeld met ingewerkte loodslabben.

De zolder is bereikbaar met behulp van een ladder, leiladder en de nodige ladderhaken.

Bevestiging ladderhaken zijn bij voorkeur zichtbaar aan de binnenkant.

MEER INFO:

Onderhoudsbrochure monumentenwacht

[Toegankelijkheid van zolders, kapruimtes, daken en goten.](#)

Wet- en regelgeving

- Ladder- en klimhaken moeten voldoen aan de Europese Norm EN517. Deze geeft het model en de afmetingen aan, stelt eisen aan de constructie en bevestiging van de haken en bepaalt de uit te voeren testen.
- Ankerpunten en levenslijnen moeten voldoen aan de Europese norm EN795
- Voor aanpassingswerken aan gebouwen hebt u in principe een vergunning nodig. Vraag na bij uw gemeente of voor de voorziene werken een melding volstaat of er een vrijstelling geldt. Wend u tot het agentschap Onroerend Erfgoed voor informatie en premiemogelijkheden bij werken aan beschermd erfgoed.

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

monumentenwacht
Vlaanderen vzw
een initiatief van de Vlaamse provincies

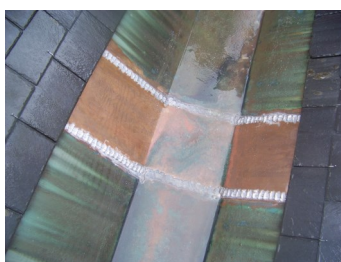

Losse soldeernaad.

Gecorrodeerde soldeernaad door gebruik van een verkeerd type soldeer.

Vakkundige herstelling met koperen strook.

Duurzame herstelling met vloeibare EPDM.

Goed functionerende goten en afvoerpijpen zijn van essentieel belang voor de instandhouding van gebouwen. De schade die kan ontstaan door een defect is enorm. **Lood, koper en zink** zijn de meest courante materialen voor dakwaterafvoer in monumenten. Ze zijn erg duurzaam maar het herstel ervan is vanwege de materiaaltechnische eigenschappen werk voor specialisten. Vervangingen of herstellingen in kunststof, rubber en roofing komen ook voor maar horen minder thuis in een historische context.

WAT DOEN?

Aandacht hebben voor een goed ontwerp en degelijke uitvoering

Goten uitgevoerd in lood, koper en zink hebben een lange levensduur, maar er ontstaan veel problemen door verkeerde detaillering, dimensionering en/of materiaalgebruik. Belangrijk hierbij is om de richtlijnen van de fabrikant of het WTCB na te kijken en op te volgen.

Alle gootbekledingen zijn gevoelig voor temperatuurverschillen. Als ze niet vrij kunnen uitzetten en krimpen, vervormen en scheuren ze. De bekleding van de goten mag niet te strak in de gootconstructie liggen en langere stukken moeten gescheiden worden door een broekstuk. Een rubberen expansiestuk is ook mogelijk maar heeft een beperkte levensduur.

In loden, koperen of zinken goten zitten veel naden die met een soldeerverbinding aan elkaar verbonden zijn. Een goede voorbereiding, goede techniek, voldoende overlap en het gebruik van het juist type soldeer voor elk metaal (lood $\neq$ koper $\neq$ zink) bepalen de kwaliteit van de verbinding. Voor het solderen van zink kan er gewerkt worden met een lood/tin-soldeer. Deze combinatie wordt beter niet gebruikt voor koper! Voor het solderen van koper maakt men beter gebruik van koper- of zilverhoudend tinsoldeer. Let op de juiste toepassing ervan door jouw aannemer! Een verkeerde samenstelling van soldeer zal onvermijdelijk in versneld tempo corroderen/oplossen met losse soldeernaden tot gevolg.

Klein herstel

- Een gescheurde soldeernaad of perforatie in een zinken of koperen goot waarbij het einde levensduur nog niet in zicht is, wordt bij voorkeur hersteld door de plaatsing van een nieuwe strook zink of koper (let op uitzettingsmogelijkheden en het goed voorvertinnen van de te solderen oppervlakken). De uitvoering ervan vraagt veel technische kennis en dient uitgevoerd te worden door een ervaren vakman.
- Goed uitgevoerde herstellingen met (synthetische) rubbers zoals bv. EPDM zijn ook mogelijk en vooral interessant bij oudere goten. Ze zijn vrij eenvoudig te plaatsen (voordelige kostprijs) en kunnen thermische uitzettingen opvangen. Oplossingen met afdichtingsband en roofing zijn eventueel ook mogelijk maar minder duurzaam dan EPDM.

WANNEER / HOE VAAK?

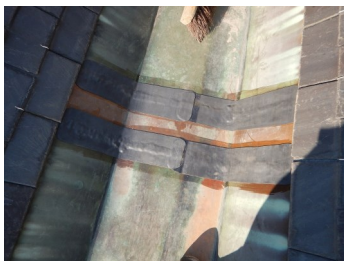
Herstel gebreken aan goten zo snel mogelijk. Stel de werken niet uit, zodat de situatie niet verergert.

WELKE ELEMENTEN?

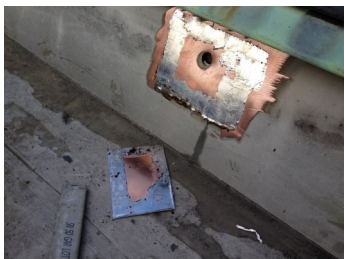
- Horizontale elementen: hanggoten, bakgoten, zakgoten, binnengoten,...

WIE?

Herstellingen aan zink, koper en lood zijn complex en zijn altijd werk voor een vakkundig loodgieter, liefst met aantoonbare ervaring in de restauratie.

Losgekomen koperen strook duurzaam hersteld met stroken EPDM.

Een perforatie in de goetopstand wordt duurzaam hersteld met een nieuw te solderen koperen plaatje. Het te solderen oppervlak in de goetopstand wordt blank geschuurd en zowel het nieuwe koperen plaatje als de goetopstand worden voorvertind.

Eindresultaat van hierboven genoemde herstelling.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd

- de combinatie van edele en minder edele metalen zoals bv. koper en zink. Zinken goten en afvoeren worden onherroepelijk aangetast door regenwater dat koperpartikeltjes meevoert van hoger gelegen koperen daken, maar ook van leibedekking met koperen leihaken of van koperen leidingen van een bliksem-aflerder;
- mechanische beschadigingen. Verwijder regelmatig alle scherpe voorwerpen (stukjes lei, spijkers, stenen) en beperk schade door de goetbodem te beschermen met planken als er boven de goot werken worden uitgevoerd;
- contactcorrosie tussen de gootbekleding en de houten gootconstructie door de plaatsing van een non-woven-vlies aan de onderkant van het metaal. Looizuren en andere agressieve houtsappen kunnen het metaal aantasten;
- ook bitumenzuur dat uitspoelt bij bitumineuze dakbedekking kan aantasting van het metaal veroorzaken.

Let op

- het gebruik van het juiste type soldeer voor elk metaal;
- dat er een goede hechting ontstaat bij het solderen van zink of koper door eerst de vervuiling en de corrosie- of patinelaag te verwijderen. Dit kan door het geheel blank te schrapen of schuren (bij dikker materiaal) of door een chemische verwijdering met speciaal ontworpen producten;
- voldoende bewegingsvrijheid. Een gootdeel mag nooit vastgenageld of geschroefd worden. Gebruik losse schuifklangen ter bevestiging;
- dat het tapgat en de afvoerpijp niet aan elkaar gesoldeerd worden zodat deze vrij kunnen bewegen. Voorzie voldoende bewegingsruimte in de gootbeplanking rondom de tapbuis;
- voor werken met open vlam aan metalen goten; deze vormen een reëel brandgevaar;
- dat historische afwerkingen, sierelementen, versierde goothaken.... niet verdwijnen bij de herstellingen en dat de oorspronkelijke materialen niet zomaar vervangen worden door kunststof.

MEER INFO:

Verwante onderhoudsfiches

- Dakwaterafvoer reinigen

Onderhoudsbrochure Monumentenwacht

- [Toegankelijkheid van zolders, kapruimtes, daken en goten](#)
- [Onderhoud van hemelwaterafvoer](#)

Wet- en regelgeving

Voor sommige aanpassingswerken aan het afvoersysteem hebt u in principe een vergunning nodig. Vraag na bij uw gemeente of voor de voorziene werken een melding volstaat of er een vrijstelling geldt. Wend u tot het agentschap Onroerend Erfgoed voor informatie en premiemogelijkheden bij werken aan beschermd erfgoed.

Normen en wetenschappelijke publicaties

- Installaties voor hemelwaterafvoer onder vrij verval voor gebouwen (Technische voorlichting 270), WTCB, 2019

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

m
monumentenwacht
Vlaanderen vzw
een initiatief van de Vlaamse provincies

